

1 STAD AAN DE STROOM

HET STEEN EN DE VLEESHUISWIJK

WAT KROM WAS, WERD RECHT

Het **STEEN** staat bekend als het oudste bewaarde gebouw van 't stad, maar dat is met een korrel zout te nemen: enkel de middeleeuwse onderbouw van Doornikse steen is oorspronkelijk (gebouwd rond 1200), al de rest dateert uit veel latere periodes (de 16de en de 19de eeuw). Er zijn ook nog wat restanten van de oude, misschien wel 11de-eeuwse, burchtmuur teruggevonden tussen het Steen en het Vleeshuis (in de omgeving van de Vleeshuisstraat en de Burchtgracht), maar verder kun je in de oudste buurt van 't stad eigenlijk nog weinig zien dat dateert uit de ontstaansperiode van Antwerpen. En het is dan nog een geluk dat tenminste de 16de- en 19de-eeuwse delen van 't Steen bewaard zijn: in de jaren 1880 had het niet veel gescheeld of de burcht was gesloopt net als alle aanpalende straten, huizen en pleinen zoals de Vismarkt. Dit hele stuk werd platgegooid en van de kaart geveegd om de kaaien van de Schelde te kunnen rechttrekken en er, vlak bij het stadscentrum dus, de havenactiviteiten te kunnen uitbreiden.

Het Steen toen er nog leeuwenbeelden aan de inkom stonden, jaren 30.

» Het Steen zonder leeuwenbeelden, jaren 50.

131 ANVERS l'Hippodrome

FLANEREN OVER BOULEVARDS DE ZUIDERLEIEN

ANTWERPEN KOEKENSTAD

De Leien – van het zuiden naar het noorden respectievelijk de Amerika-, de Britse-, de Frankrijk- en de Italiëlei – vormen samen de breedste boulevard van Antwerpen. Ze werden aangelegd in de tweede helft van de 19de eeuw, op de grond die was vrijgekomen na de afbraak van de Spaanse omwalling. Ze heetten toen (van zuid naar noord) nog Zuider-, Nijverheids-, Kunst- en Handelslei – de naamsveranderingen kwamen er in 1919, als eerbetoon aan de winnaars van WO I – en ze werden bebouwd met grote, mooie en vaak imposante herenwoningen (soms inclusief tuin en koetshuis) voor de rijke burgerij. Op strategische plekken werd een monument neergepoot of een oriëntatiepunt aangelegd, zoals de Nationale Bank, het Gerechtshof (ook bekend als ‘den omgekeerde Biljart’), de Sint-Michielskerk, het Stadspark...

De Nationale Bank op de Frankrijklei tijdens de belle époque.

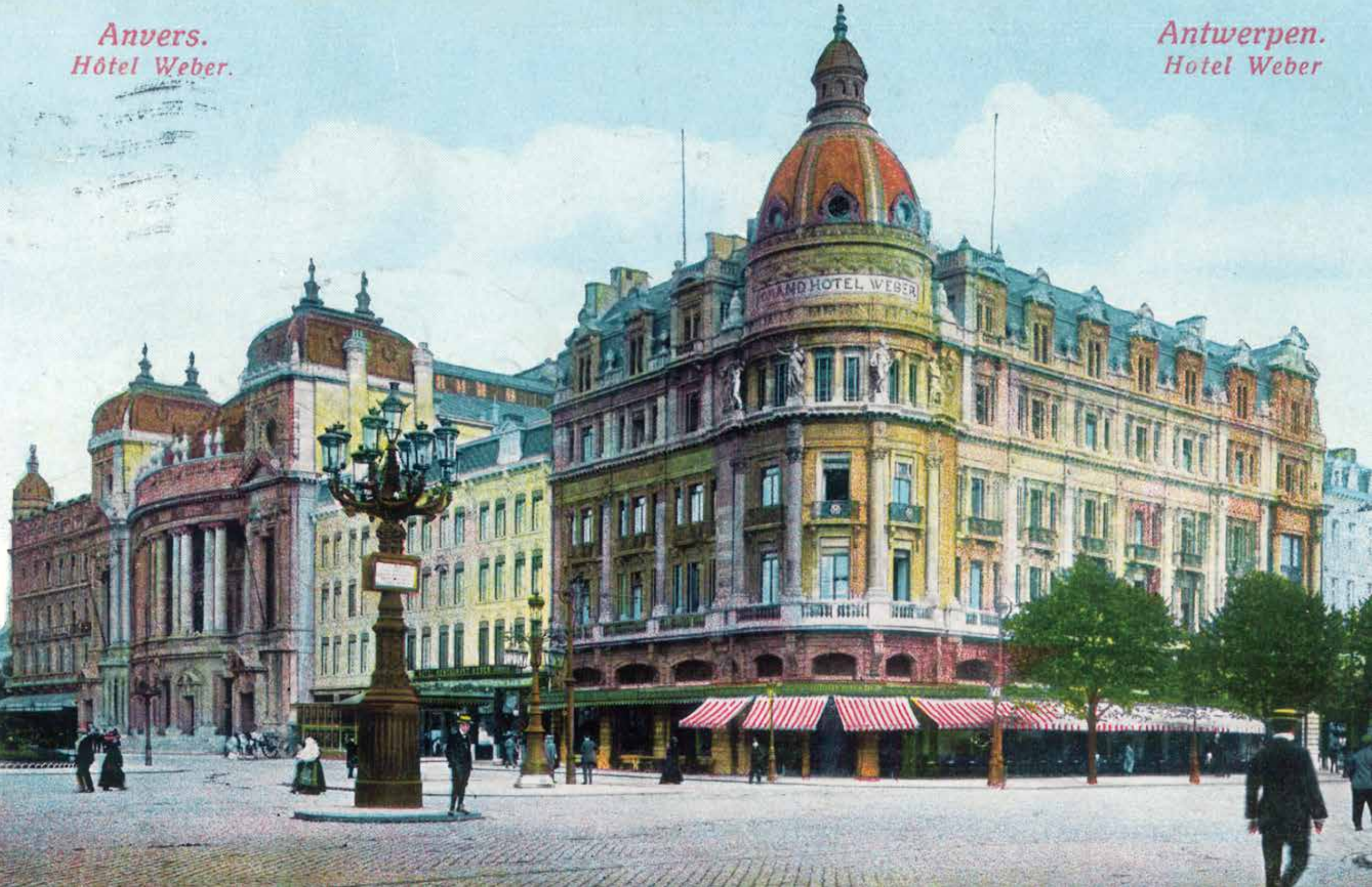
» Het Zuidstation, ca. 1902.

*Anvers.
Hôtel Weber.*

*Antwerpen.
Hotel Weber*

Het werd gebouwd om rijke toeristen te herbergen die naar Antwerpen kwamen voor de Wereldexpo van 1930; onder andere Josephine Baker zou hier hebben overnacht.

In het begin van de jaren 80 werd het Century Hotel omgebouwd en uitgebreid tot een nieuw winkel- en katoorcomplex: het Century Center. Op de ondergrondse verdiepingen waren drie kleine cinemazalen die ondertussen niet meer bestaan: Brabo, Wapper en Tijl. Het zijn maar enkele van de zéér vele cinema's die Antwerpen in die dagen rijk was. In de jaren 50, 60, 70 en 80 was de Koekenstad vooral de 'KINEMASTAD': in 1952 waren er 50 bioscopen, waarvan de meeste en de grootste in het statiekwartier te vinden waren. Om er nog een paar te noemen: Roxy, Roma, Odeon, Calypso, Rubens, Anvers Palace, Quellin, Metro, Empire, Savoy... en Ciné Rex natuurlijk. Deze bioscopen waren geen grote complexen zoals we die nu kennen (denk aan Metropolis) maar veel bescheidener. De ene zaal al wat groter dan de andere: de capaciteit varieerde

van 150 tot 2.000 zitplaatsen. Elke zaal had in die tijd een duidelijk profiel (meer of minder luxueus, commercieel of eerder artistiek...), een unieke sfeer en een eigen programmatie: voor de ene film moest je in die zaal zijn, voor een andere elders.

Naar de film gaan was dus heel anders dan nu: in plaats van naar een complex te rijden en daar à la minute te beslissen welke van de vele films je wil bekijken, moest je toen je uitje goed plannen. Eerst moest je naar 'de vitrinekaskes' in de Appelmannsstraat, waar achter glas de programma's van de verschillende zalen uithingen. Je kon je ook laten verleiden door de 'calico's' natuurlijk: filmaffiches die met de hand op grote panelen werden geschilderd en boven de ingangen van de bioscopen hingen - heel anders dan de posters van nu. Eenmaal in de zaal wachtte je tot het zware rode fluwelen doek openging, het scherm tevoorschijn kwam en de film begon. Halverwege was er bijna altijd een pauze: dan werden er korte nieuwsfilmpjes getoond (de 'Antwerpse Kinema Actualiteiten') en

Het Centraal Station zonder torentjes, jaren 80.

« De De Keyserlei met links het Century Hotel en rechts de zijgevel van cinema Metro in de Anneessenstraat, jaren 50.

« Century hotel, jaren 30.

Ingang van cinema Rex, 1955.

Cinema Rex staat te koop na de sluiting in 1993.

Afbraak van het interieur van de Rex.

HET REX-CONCERN

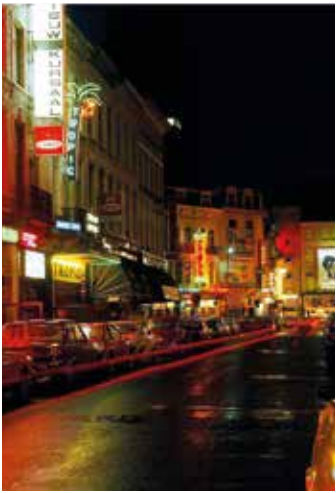
Het zijn iconische beelden van Antwerpen: de Cinema Rex op de De Keyserlei die in puin ligt nadat er op 16 december 1944 een Duitse V-bom op is gevallen. Op dat moment zat de zaal vol voor een vertoning van *Buffalo Bill*. Er vielen 567 doden (271 burgers en 296 militairen) en talloze gewonden. Maar in 1947 wordt Cinema Rex opnieuw geopend in een gloednieuw gebouw van architect Léon Stynen (1899-1990). Dat is te danken aan de flamboyante ondernemer Georges Heylen (1912-1995). Hij ziet dat cinema *booming business* is in het naoorlogse entertainmentlandschap en neemt op een aantal jaren tijd de ene na de andere kleine cinema in Antwerpen over, totdat hij in de jaren 60 een quasimonopoliepositie inneemt. Zoals Heylen het (niet gehinderd door al te veel bescheidenheid) zelf ooit zei: “Als ik op de De Keyserlei mijn lichten uitdraai, is Antwerpen dood.” Hij had niet echt ongelijk: in zijn glorietijd drukte baron Heylen niet alleen zijn stempel op de Antwerpse cinema als eigenaar of uitbater van bioscopen, maar ook als programmator. De tycoon begreep ook als geen ander dat schone schijn geld in het laadje brengt: zijn cinema’s waren de mooiste van Antwerpen, en hij omgaf ze met spektakel zoals fanfares, shows en de komst van internationale filmsterren. Heylens ster begon te tanen in de jaren 80 en in 1993 werd het Rex-concern failliet verklaard.

Cliffhanger was de laatste film die in de Rex werd vertoond.

In de jaren 80 was het Statiekwartier nog een kleurrijke uitgaansbuurt.

» Lichtreclame aan het begin van de Anneessensstraat (vanaf de De Keyserlei), jaren 50.

8

HIPPIE CHIC DE STUDENTENBUURT

FEESTVIERDERS EN SLOOPHAMERS

Wie zich als vers aangespoelde niet-Antwerpenaar in de Scheldestad wil vestigen, zal misschien in eerste instantie het makkelijkst onderdak vinden in de studentenbuurt (tussen de Katelijnevest, de Paardenmarkt, de Italiëlei en de Lange Nieuwstraat). De straten en pleinen van deze wijk hebben al ontelbare liters bier over zich heen gekregen en gigantisch veel decibels van studentikoos gezang of geroep moeten verdragen. Ooit klonk er ook gehuil van baby's, afkomstig van het moederhuis dat tot in de vroege jaren 80 in de Pieter van Hobokenstraat gelegen was. (Nu is het een rust- en verzorgingstehuis voor ouden van dagen: voor sommige bewoners is dit dus het begin- en het eindpunt van *the circle of life*.) Generaties Antwerpenaren hebben hier het levenslicht gezien, en velen van hen behoren tot het selecte clubje mensen dat zichzelf 'SINJOOR' mag noemen – een rasechte Antwerpenaar.

De bijnaam dateert uit de tijd van de Spaanse Inquisitie (*señor* betekent 'deftige heer') en wordt in principe enkel gebruikt voor wie in Antwerpen geboren is én ook afkomstig is van twee ouders die allebei in Antwerpen geboren zijn, dat wil zeggen binnen de Spaanse Vesting, tussen de Leien en de Schelde. Mensen die in Antwerpen geboren zijn maar van wie de ouders niet allebei

Een verpleegster met een baby in het moederhuis 'Kinderheil' in de Pieter Van Hobokenstraat, 1949.

Enkele dames kijken naar gevel van de Erfgoedbibliotheek die in de jaren 70 in zeer slechte staat verkeerde.

» Panamarenko maakte voor een van de acties op het Conscienceplein in de zomer van 1968 enkele tolleren uit licht materiaal. Hij zag in de tol, die al draaiend een enorme kracht ontwikkelt, een symbool voor de mogelijkheden van het plein.

en bracht er voor het eerst zijn wereldhit *Ring, Ring, I've got to sing*. De artistieke vibe van het café lokte nonchalante hippies en wilde provo's van de rest van het land en ook uit de buurlanden naar dit stukje Antwerpen – 'werkschuwtuig' vonden sommigen, maar ondertussen groeide De Muze wel uit tot het beste jazzcafé in de wijde omstreken. En ook psychedelische rockers vonden de weg naar de Consciencebuurt: Pink Floyd zou ooit nog hebben opgetreden in een café voor de Carolus Borromeuskerk. Mei 68 kon in deze buurt uiteraard niet onopgemerkt voorbij gaan. Het ongenoegen van de Antwerpse hippies werd in concreto opgewekt door auto's die geparkeerd waren op hun mooie Conscienceplein. Ze besloten om een ludieke protestactie op poten te zetten en vonden er niets beter op dan

om op 6 juli gigantische ijsblokken te plaatsen bij elke doorgang naar het plein. De barricades werden op een kunstzinnige manier opgesteld door Hugo Heyrman en *the one and only* Panamarenko. Vervolgens installeerden de betogers zich in het midden van het plein om vrolijk en lichtjes zweverig liedjes te zingen en joints te rollen en te roken. Peace! Misschien waren ook de geesten van het Antwerps stadsbestuur in die tijd lichtjes vertroebeld, want het zou nog een paar jaar duren vooraleer ook bij hen doordrong dat het plein voor de Carolus Borromeus veel meer tot zijn recht komt als een oase van rust in de binnenstad dan als een parkeerplaats.

